

РАХУНКОВА ПАЛАТА

вул. М. Коцюбинського, 7, м. Київ, 01601, тел. (044) 234-95-65, 234-10-41, факс (044) 288-09-59
E-mail: rp@ac-rada.gov.ua

05.12.2019 № 03-3291

Голові Верховної Ради України
Разумкову Д. О.

На № _____ від _____

Про результати аудиту

Шановний Дмитре Олександровичу!

На засіданні Рахункової палати було розглянуто та затверджено Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих на виконання робіт у сфері поводження з радіоактивними відходами неядерного циклу, будівництво комплексу "Вектор" та експлуатацію його об'єктів, і за підсумками обговорення прийнято рішення (рішення і Звіт додаються).

На виконання вимог частини першої статті 37 Закону України "Про Рахункову палату" інформуємо.

Україна за обсягами радіоактивних відходів (далі – РАВ), які виникають у процесі використання ядерної енергії та застосування ядерних технологій, і які містять радіоактивні елементи понад встановлені норми та є небезпечними для людини й навколишнього природного середовища, займає друге місце серед європейських країн (після Російської Федерації), випереджаючи такі країни, як Франція та Німеччина.

Так, за даними Державного реєстру радіоактивних відходів (станом на 01.07.2019) на зберіганні у підприємствах/сховищах перебуває майже **1,95** млн куб. м РАВ. Крім того, за розрахунками, проведеними в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги Європейської Комісії, на території зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення знаходиться близько **1,35** млн куб. м РАВ (деревина, ґрунт, мулові відклади та інші, що радіоактивно забруднені), і які є незазначеними у реєстрі РАВ. За цією ж оцінкою, утворення РАВ на діючих в Україні АЕС за час їх експлуатації (у разі зняття з експлуатації) становитиме майже **0,2** млн куб. метра.

Зважаючи на суттєві екологічні ризики для навколишнього природного середовища, які пов'язані із значними обсягами РАВ в Україні, у тому числі і їх утворення у зв'язку з Чорнобильською катастрофою – катастрофою планетарного масштабу, Рахункова палата неодноразово звертала увагу, в першу чергу Кабінету Міністрів України, на необхідність забезпечення належного поводження з РАВ в Україні.

Результати проведеного Рахунковою палатою аудиту засвідчують, що Кабінетом Міністрів України рекомендації Рахункової палати, зокрема, за попереднім заходом державного зовнішнього фінансового контролю (рішення Рахункової палати від 20.12.2016 № 27-4), виконані лише частково.

Разом з тим проведеним аудитом встановлено, що Кабінетом Міністрів України, у тому числі і в порядку реагування на попереднє рішення Рахункової палати, у 2017 році не лише відновлено фінансування окремих заходів Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з радіоактивними відходами (Закон України від 17.09.2008 № 516-V), але незважаючи на закінчення дії цієї програми (2017 рік), у зв'язку з актуальністю її заходів, у 2018–2019 роках забезпечено подальше їх фінансування та виконання. Як результат, у першому півріччі 2019 року у зоні відчуження було завершено добудову двох сховищ пускового комплексу "Вектор" (ТРВ-1 та ТРВ-2 потужністю 19,2 тис. куб. м) із п'ятьма пусковими комплексами, які містять 12 об'єктів інфраструктури, та розпочато процедури отримання ліцензій на їх експлуатацію. Спорудження у зоні відчуження зазначених сховищ сприятиме, зокрема, переміщенню радіоактивних відходів, які зберігаються у сховищах спеціалізованих підприємств (збудовані ще в середині минулого століття та майже заповнені), а отже, зменшенню екологічних ризиків у таких містах, як Дніпро, Київ, Львів, Одеса та Харків, де розміщені ці сховища.

Водночас, Рахункова палата звернула увагу Кабінету Міністрів України на необхідність дотримання законодавчих та нормативних актів при реалізації державної політики у сфері поводження з радіоактивними відходами.

Так, аудитом встановлено, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 529-р скориговано техніко-економічні показники першої черги проєкту комплексу "Вектор", які затверджувалися у 2000 році (наказ МНС від 13.11.2000 № 303) та у 1997 році (наказ МНС від 16.04.1997 № 90). У результаті таких коригувань проєктну потужність сховищ першої черги проєкту комплексу "Вектор" було зменшено з 500 тис. куб. м до 19,2 тис. куб. м, а їхню кількість – з 56 до двох. При цьому як зазначеними нормативними актами, так і наступними (накази ДАЗВ: від 24.05.2016 № 58 та від 01.12.2017 № 162) коригувалися терміни завершення будівництва (спорудження двох сховищ першої черги проєкту комплексу "Вектор"), які в сукупності становлять майже 23 роки.

Очікуваним результатом від реалізації заходу з будівництва, введення в експлуатацію та експлуатації комплексу "Вектор", який передбачався Загальнодержавною цільовою екологічною програмою поводження з радіоактивними відходами, було спорудження наприкінці 2017 року 26 сховищ. Проєктування, будівництво і введення в експлуатацію сховищ передбачалося також першим етапом (2010–2017 роки) виконання Стратегії поводження з радіоактивними відходами в Україні, яку схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.08.2009 № 990-р. Зазначене є одним із свідчень відсутності стратегічних підходів як до формування, так і реалізації державної політики у сфері поводження з радіоактивними відходами в Україні.

Рахункова палата також звернула увагу Кабінету Міністрів України

на необхідність удосконалення законодавчих та підзаконних актів, які регулюють питання у сфері поводження з радіоактивними відходами, зокрема такі.

Норми Закону України від 30.06.1995 № 255/95 "Про поводження з радіоактивними відходами", у частині визначення головного розпорядника коштів Державного фонду поводження з радіоактивними відходами та повноважень щодо управління бюджетними коштами, які покладаються на головного розпорядника, потребують узгодження з вимогами Бюджетного кодексу України.

З метою належного забезпечення виконання Стратегії поводження з радіоактивними відходами в Україні та у зв'язку із закінченням у 2017 році терміну виконання Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з радіоактивними відходами, є потреба у розробленні та прийнятті програмного документа щодо реалізації і виконання Стратегії, з визначенням заходів, джерел, обсягів фінансування, термінів виконання та очікуваних результатів.

Є також потреба у внесенні до Бюджетного кодексу України норми щодо обов'язкового спрямування коштів на реалізацію заходів з поводження з радіоактивними відходами в обсягах, які б забезпечили виконання Стратегії поводження з радіоактивними відходами в Україні, та визначення таких обсягів у законах України про Державний бюджет України на відповідний рік, що сприятиме забезпеченню належного фінансування заходів з поводження з радіоактивними відходами. Крім того, норма Бюджетного кодексу України, яка визначає перелік захищених видатків (стаття 55), потребує доповнення в частині видатків, які спрямовуються на заходи щодо поводження з радіоактивними відходами.

Нагальною є потреба у визначенні на законодавчому рівні спеціального порядку оформлення земельних ділянок під існуючими сховищами радіоактивних відходів або об'єктами, призначеними для поводження з радіоактивними відходами, та спеціального порядку їх відведення під такі нові об'єкти.

Проведеним аудитом також встановлено окремі недоліки та порушення при використанні коштів державного бюджету, спрямованих на виконання робіт у сфері поводження з радіоактивними відходами неядерного циклу, будівництво комплексу "Вектор" та експлуатацію його об'єктів, у тому числі при прийнятті відповідних управлінських рішень. Про необхідність усунення та недопущення в майбутньому таких порушень і недоліків Рахункова палата вказала Державному агентству України з управління зоною відчуження, як розпоряднику бюджетних коштів нижчого рівня та відповідальному виконавцю бюджетної програми (КПКВК 2408090), та Міністерству енергетики та захисту довкілля України (правонаступник Міністерства екології та природних ресурсів України), як головному розпоряднику бюджетних коштів, і надіслала їм рішення Рахункової палати та Звіт.

Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати надіслано Кабінету Міністрів України.

Звіт, рішення Рахункової палати та матеріали реагування об'єктів контролю будуть розміщені на офіційному вебпорталі Рахункової палати.

Враховуючи викладене, Рахункова палата вважає за доцільне запропонувати розглянути це питання на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Додатки: на 85 арк.

З повагою

Голова

В. В. Пацкан